

Thuis op plaatsen zonder hoop

klimaatrechtvaardigheid = naastenliefde

Dan bent U met ons

Schrijvers voor Gerechtigheid

Hoelang al ruikt U het branden van de bossen?
Hoelang al voelt U het vuur?
Hoelang al ziet U de oogsten mislukken?
Hoelang al vraagt U aan ons
hoelang het nog duurt?

Hoelang al ziet U de opgedroogde meren?
Hoelang al lijdt de natuur?
Hoelang al heeft U de dieren zien sterven?
Hoelang al vraagt U aan ons
hoelang het nog duurt?

Kom, Jezus, kom.
U lijkt ver bij ons vandaan,
maar het is juist andersom,
Heer, U bent nooit weggegaan.

Want U woont waar niemand meer kan leven.
U bent thuis op plaatsen zonder hoop,
waar de aarde niets meer heeft te geven,
waar de zee de dorpen binnenstroomt.
U bent vrienden met de allerarmsten,
U zit naast hen in de hete zon.
En zijn wij met hen,
dan bent U met ons.

Hoelang nog hebben uw kinderen geen eten?
Hoelang nog roept U om recht?
Hoelang nog vraagt U of wij U vergeten?
Hoelang nog voordat wij doen
wat U heeft gezegd?

Kom, Jezus, kom.
U lijkt ver bij ons vandaan,
maar het is juist andersom,
Heer, U bent nooit weggegaan.

Want U woont waar niemand meer kan leven.
U bent thuis op plaatsen zonder hoop,
waar de aarde niets meer heeft te geven,
waar de zee de dorpen binnenstroomt.
U bent vrienden met de allerarmsten,
U zit naast hen in de hete zon.
En zijn wij met hen,
dan bent U met ons.

Inleiding

Beste dominee, voorganger en/of kerkganger,

De U2-leadzanger Bono zei ooit in een speech: 'God woont bij de armen. God is in de sloppenwijken, in de kartonnen dozen waar de armen doen alsof ze een huis hebben. God is daar waar kansen verloren gaan en levens worden verwoest. God is bij de moeder die haar kind heeft besmet met een virus dat hen beiden het leven zal kosten. God is onder het puin in de kreten die we in oorlogstijd horen. God, mijn vrienden, is met de armen. En God is met ons als wij met hen zijn.'

Op deze gedachte is dit kerkenpakket met bijbehorend themalied gebaseerd. Tijdens de Micha Zondag 2023 kijken we naar de klimaatcrisis en naar hoe kwetsbare gemeenschappen daar op dit moment vooral door geraakt worden. Met meer dan duizend kerken in Nederland denken we na over "klimaatrechtvaardigheid". Wat is gerechtigheid nu de aarde steeds verder opwarmt? We weten dat de gemeenschappen die het minste hebben bijgedragen aan klimaatverandering vaak de grootste klappen opvangen in termen van armoede, mislukte oogsten, natuurrampen, enzovoorts. Steeds vaker moeten zij dit met hun leven bekopen.

De klimaatcrisis en andere ecologische crises zijn voor het grootste gedeelte te wijten aan de levensstijl van mensen in rijke landen, en aan systemisch onrecht dat onze levensstijl mogelijk maakt. Ook als christenen in westerse landen leven we vaak van meerdere aardbollen per jaar en dragen we vaak bovengemiddeld veel bij aan CO2-uitstoot en milieuvervuiling. Hoe rijmen we dit met onze Bijbelse opdracht om onze naasten lief te hebben als onszelf?

Met Schrijvers voor Gerechtigheid hebben we deze zomer het album [Scheppingsliederen](#) uitgebracht. De liederen daarop gaan over de veelheid aan emoties die komt kijken bij de schepping en de ecologische crises waar we mee te maken hebben. We kunnen ons verwonderen, maar we kunnen ook rouwen. We kunnen treuren, maar we kunnen ons ook gemotiveerd voelen om verandering teweeg te brengen. We kunnen bidden en we kunnen bouwen aan Gods Koninkrijk op aarde. En het liefst doen we het allemaal.

We hebben gemerkt dat het gesprek over schepping en klimaat een lastig en complex gesprek is. Het is moeilijk om de impact en de urgentie onder ogen te komen, en het is pijnlijk wanneer we dat toch doen. Maar het is de realiteit, zowel van onszelf als van medemensen en medeschepselen die de wereld ook als thuis hebben. We vonden het belangrijk om in dit kerkenpakket ruimte te bieden aan het perspectief van mensen aan de andere kant van de wereld, op plaatsen waar hoop soms ver te zoeken is. Daarom vind je een leesprek van Alex Uwizye uit Rwanda en van bisschop Shourabh uit Bangladesh.

Met dit kerkenpakket hopen we bij te dragen aan een waardevol gesprek in jullie gemeente. Laat je aan ons weten hoe je de Micha Zondag hebt ervaren? We horen het graag! Mail naar harmen@michanederland.nl.

Hartelijke groet,

Harmen Niemeijer
directeur Micha Nederland

Infographic

'De milieucrisis is ten diepste een geestelijke crisis', schrijft Dave Bookless in [Het groene hart van het geloof](#). We hebben de wereld niet alleen beschadigd door inadequate informatie of slechte besluiten, maar ook door te zondigen.

Tegenover de hoofdzonden staan echter ook hoofddeugden. Dat brengt direct mooie ideeën met zich mee als we ons afvragen hoe we in actie kunnen komen voor meer klimaatrechtvaardigheid, dichtbij en ver weg.

Onrecht

Rechtvaardigheid

Leespreek 1: Alex Uwizeye

Pastor Alex Uwizeye is voorganger van de Apostolic Church for Revival in Rwanda en werkt daarnaast parttime voor Red een Kind. Hij is Rwandees, maar is vanwege conflicten tussen inheemse stammen geboren in Oeganda. In 1998 werd hij gered tijdens een genocide van Tutsi's. Inmiddels is hij getrouwd en hij heeft drie kinderen van 9, 7 en 5 jaar oud.

Centrale Bijbeltekst: Joël 1:1-12

Suggesties extra Bijbellezingen: Psalm 24, Johannes 3:19, Efeziërs 2:10

• Joël 1:10-12

'Het veld is verwoest, het akkerland treurt, want het koren is vernield, de wijn verdroogd, de olie verloren. Toon je verslagenheid, boeren, barst uit in gejammer, wijnbouwers, om de tarwe en om de gerst, want de oogst van het veld is verloren gegaan. De wijnstok is verdroogd, de vijgenboom verdord; granaatappel, dadelpalm en appelboom, ja alle bomen zijn verdord. Verdord is ook de vreugde bij de mensen.' (NBV21) Deze profetie van Joël is een alarmerende roep. We lezen over een verschrikkelijke situatie, veroorzaakt door sprinkhanen die elke plant ruïneren en die mensen hopeloos en vreugdeloos achterlaten. De invasie van sprinkhanen wordt opgevolgd door een grote hongersnood, waarbij waterstromen opdrogen, weiden in brand staan, vee uithongert en begroeiing verdwijnt. Wat een verwoesting!

• Wat is een sprinkhanenplaag?

Een sprinkhanenplaag wordt gezien als een natuurramp waarbij zwermen sprinkhanen rondtrekken op zoek naar voedsel. Zo'n plaag kan jaren duren en het kan ernstige hongersnoden tot gevolg hebben, omdat sprinkhanen in korte tijd hele akkers kaal kunnen vreten. Om je een gevoel te geven: een zwerm sprinkhanen verslindt elke dag een hoeveelheid voedsel waarvan 35.000 mensen van kunnen eten. Sprinkhanenplagen komen ook vandaag de dag nog steeds voor. Van 2019 tot en met 2021 werden landen in en rondom de Hoorn van Afrika (o.a. Ethiopië, Kenia, Somalië en Uganda) geteisterd door de grootste sprinkhanenplaag in 25 jaar. Gigantische zwermen woestijnsprinkhanen verwoestten vele akkers in een gebied waar de boeren sowieso al last hadden van droogte en overstromingen.

"Een zwerm sprinkhanen verslindt elke dag een hoeveelheid voedsel waarvan 35.000 mensen kunnen eten."

• Parallellen met vandaag

In de profetie van Joël wordt de sprinkhanenplaag vergeleken met een enorm leger dat Juda aanvalt en het hele leven van het volk verwoest. Het kost weinig moeite om de profetie van Joël te vergelijken met hoe het er vandaag de dag aan toegaat in de wereld, zeker met de recente beelden op ons netvlies van hoe het leger van Rusland een aanval deed op Oekraïne. Mensen van over de hele wereld

Leespreek 1: Alex Uwizeye

hebben hier de gevolgen van ondervonden op allerlei niveaus. Van de verliezen en de trauma's van de Oekraïners zelf tot aan de stijgende voedselprijzen wereldwijd en de (media-)aandacht die wordt weggekaapt van andere humanitaire rampen.

• Onze levensstijl

Maar ook als we kijken naar onze persoonlijke levensstijl kunnen we een verband zien met de eerder genoemde profetie. We leven namelijk in een tijd waarin medemensen, medeschepselen en zelfs hele ecosystemen lijden als gevolg van door de mens veroorzaakte uitbuiting en vervuiling. We zouden kunnen zeggen dat de rampspoed die de wereld vandaag de dag treft niet het gevolg is van een sprinkhanenplaag, maar van de mens als plaag. Ik geloof dat de woorden van Joël ons kunnen helpen reflecteren op onze levensstijl als christenen binnen de wereldwijde kerk. Waar en hoe raakt onrecht aan onze eigen levens?

• Zorg voor de schepping

God heeft het aan ons, mensen, toevertrouwd om voor de schepping te zorgen. Vanaf het begin van de schepping hebben we dit vertrouwen echter beschaamd. We zijn geschapen om goede werken te doen, zoals het in Efeziërs 2:10 staat: 'Hij is het die ons gemaakt heeft tot wat wij nu zijn: in Christus Jezus geschapen om de weg te gaan van de goede daden die God heeft voorbereid.' Helaas is de realiteit dat we niet rechtvaardig zijn geweest voor de wereld, zowel niet voor onze medemensen als voor de rest van de schepping. We hebben natuurlijke rijkdommen opgeofferd voor onze economieën, en dat heeft vele vormen van onrecht tot gevolg. Inmiddels is ons gedrag zelfs zo beschadigend dat een groot deel van de schepping bedreigd wordt in haar overlevingskansen. Dit is geen nieuwe informatie. De profeet Micha zei het al in hoofdstuk 7 vers 13: 'De aarde zal worden verwoest om de daden van haar bewoners.' Is de mensheid als een sprinkhanenplaag geworden? Dit is een belangrijke vraag om onszelf te stellen.

• Levenshouding

Het is geen overbodige luxe om onze houding ten opzichte van allerlei vormen van onrecht te herzien. Klimaatverandering bijvoorbeeld, die het gevolg is van CO₂-uitstoot, leidt tot een soortgelijk beeld als in de profetie van Joël: het verlies van mensenlevens, de sterfte van vee, de vernietiging van gewassen en hele leefgebieden ... Dit blijkt uit een overvloed aan wetenschappelijke bewijzen en bovendien kunnen we het inmiddels op vele plekken met onze blote ogen zien. Toch blijven we als wereldbevolking de natuur uitbuiten. De een schuldbewust en aarzelend, de ander zonder erover na te denken.

• Plaatsen zonder hoop

Voor de wereldwijde kerk vind ik het beschamend als we hierin meegaan, onder andere omdat we geroepen zijn om naar de meest kwetsbare mensen om te kijken. Deze mensen zijn niet in staat zijn om de klappen van klimaatonrecht op te vangen. In mijn land (Rwanda) zie ik hoe mensen te maken krij-

Leespreek 1: Alex Uwizeye

gen met honger (en dus vatbaarder zijn voor ziektes), met economische ongelijkheid (en dus minder toegang hebben tot gezondheidszorg en scholing) en uiteindelijk – net zoals in de profetie van Joël – vreugdeloos worden. Door de klimaatcrisis veranderen steeds meer plekken in plaatsen zonder hoop.

• De rol van de kerk

Ik geloof sterk dat er voor de kerk een sleutelrol is weggelegd. We mogen toegewijd zijn door middel van onophoudelijk gebed. Ook mogen we elkaar en anderen tot inkeer brengen. Laten we bijvoorbeeld Psalm 24 lezen, die begint met het volgende vers: 'Van de HEER is de aarde en alles wat daar leeft, de wereld en wie haar bewonen.' We leven in Gods wereld. Alleen daarom al zouden we ons moeten afkeren van onrecht.

Ten slotte denk ik dat het de moeite waard is als kerken zich wat meer uitspreken. Kunnen we onze krachten bundelen om samen beleid te beïnvloeden voor meer klimaatrechtvaardigheid? Hoe kunnen we onze kinderen opvoeden op zo'n manier dat zij niet zullen wennen aan de uitbuiting van natuurlijke hulpbronnen?

• Leren gehoorzamen aan Gods Woord

Het is noodzakelijk dat we terugkeren van onze slechte wegen, en weer leren om gehoorzaam te zijn aan het Woord van God. Het is noodzakelijk dat we ons bekeren van onze zonden en onze levensstijl en levenshouding veranderen. En dit is hoe we dat kunnen doen:

1. Vertel elkaar de waarheid: de schepping is niemands eigendom en wij hebben niet het recht om haar te vernietigen. Integendeel, het is ieders verantwoordelijkheid om haar te beschermen.
2. Erken dat we tot berouw en bekering moeten komen, en help elkaar bij het veranderen van levenshouding en levensstijl. Lees samen bijvoorbeeld Johannes 3:19
3. Wat je ook doet, wees milieubewust. Wie natuurlijke rijkdommen (bodems, bossen, rivieren) vernietigt, vernietigt zichzelf.
4. De kerk zou een voorvechter moeten zijn van klimaatrechtvaardigheid. Laten we bijvoorbeeld druk uitoefenen op de regeringen die het Parijsakkoord hebben onderschreven. Laten we ook onze jeugd aanmoedigen, trainen en motiveren om zichzelf (als individu én als groep) uit te spreken over klimaatonrechtvaardigheid.
5. Wees als kerken in rijke, westerse landen bereid om te investeren in het herstel van (de leefomgeving van) lokale gemeenschappen in het mondiale zuiden, zodat zij zich kunnen voorbereiden op en aanpassen aan het veranderende klimaat. ■

Leespreek 2: Shourabh Pholia

Shourabh Pholia is bisschop van het bisdom Barishal in Bangladesh. Hij is een oecumenisch leider, een promotor van interreligieuze dialoog, een theologische leraar en houdt zich bezig met thema's als schepping en diaconaat. Zijn bisdom houdt zich in de praktijk veel bezig met klimaatadaptatie en zorg voor de schepping.

Centrale Bijbeltekst: Joël 1:10-11

Suggesties extra Bijbellezingen: Spreuken 31:8-9, Micha 6:8, Matteüs 22:36-40

• Groet

Dierbare zusters en broeders in Christus, ik groet u allen in de naam van Jezus Christus vanuit het bisdom Barishal, de kerk van Bangladesh. Het bisdom Barishal ligt in de zuidelijke regio van Bangladesh, waar we veel last hebben van de gevolgen van klimaatverandering. Bijna elk jaar krijgen we te maken met cyclonen, overstromingen, wateroverlast, verzilting en andere rampen.

• Klimaatonrechtvaardigheid

Klimaatverandering is een wereldwijd probleem. Toch is het op dit moment een groter probleem voor de mensen in landen zoals Bangladesh dan de mensen in landen zoals Nederland. In Bangladesh stoten we gemiddeld 33 keer zo weinig CO₂ uit dan in Nederland, maar de gevolgen van klimaatverandering voelen we elke dag. De veroorzakers van klimaatverandering wonen regelmatig op andere plekken in de wereld dan degenen die de schade ondervinden. Dat is klimaatonrechtvaardigheid. Niet iedereen, maar gelukkig wel een groeiende groep mensen, is zich bewust van de calamiteiten. Maar wie voelt zich verantwoordelijk? Om eerlijk te zijn, vraag ik me soms af of mensen uit westerse landen de pijn en het verdriet begrijpen die de natuurrampen in ons leven veroorzaken. Bij veel landgenoten zie ik de neiging om de hoop te verliezen. Op sommige momenten is het enige wat we nog kunnen doen ons tot de Schrift wenden, waar God belooft om ons te verlossen.

• Vergelijking Joël 1-2 en Bangladesh

In het Bijbelboek Joël wordt de impact beschreven van een gruwelijke en ongehoorde reeks natuurrampen, waaronder een sprinkhanenplaag, bosbranden en droogte. In Joël 1:10-11 staat:

*Het veld is verwoest, het akkerland treurt,
want het koren is vernield,
de wijn verdroogd, de olie verloren.
Toon je verslagenheid, boeren,
barst uit in gejammer, wijnbouwers,*

Leespreek 2: Shourabh Pholia

*om de tarwe en om de gerst,
want de oogst van het veld is verloren gegaan.*

Allereerst is het belangrijk om op te merken dat deze verwoesting niet alléén te wijten was aan natuurrampen. Het weerspiegelde namelijk ook hun geestelijke toestand. Hoe zit dat bij ons? (...) Maar ook de fysieke situatie is vergelijkbaar met onze realiteit in Bangladesh. Onze boeren klagen op eenzelfde manier met woorden over verwoesting en wanhoop. In hoofdstuk 2:3 staat:

Als de tuin van Eden ligt het land voor hen,
achter hen blijft een kale woestijn.
Niets en niemand kan ontkomen.

Nogmaals, dit weerklinkt met onze realiteit. De droogte, de bosbranden. Eerst was ons land weelderig en vruchtbaar, maar nu verandert het in een dorre woestenij.

• Landbouw

De profetieën van Joël gaan veelvuldig over landbouw. Laten we daarom kijken hoe het ervoor staat met de landbouw in Bangladesh: door extreme weersomstandigheden, veranderende regenval en andere gevolgen van klimaatverandering verdwijnt de vruchtbare grond van onze boeren, vooral in het zuiden bij de kust en in het laaggelegen deltagebied, waar meer dan vijftig rivieren naar zee stromen. Hier zijn regelmatig overstromingen, die leiden tot het wegspoelen van de vruchtbare toplaag en de verzilting van de bodem. Als gevolg hiervan hebben boeren steeds vaker verminderde opbrengsten, mislukte oogsten of we krijgen niet eens de kans om te zaaien. Steeds meer mensen verliezen op deze manier hun inkomen, hun thuis en hun voedselzekerheid. Wat moeten zij eten? En waar kunnen zij naartoe?

• Arme en kwetsbare mensen

Het antwoord op deze vraag is dat zij meestal vluchten naar noordelijker gelegen stedelijke gebieden. Helaas is hier onvoldoende onderdak en voedsel beschikbaar voor hen. Vooral vrouwen, kinderen en mensen met een beperking belanden dan in kwetsbare situaties. Regelmatig worden zij het slachtoffer van mensenhandel of misbruik. We kunnen concluderen dat de gevolgen van klimaatverandering de arme en kwetsbare mensen het hardst treffen.

• Gerechtigheid

Wat is gerechtigheid? Voor hen? In deze tijd? In deze situatie? De Bijbel laat zien hoe God in het bijzonder oog heeft voor de meest kwetsbare, gemarginaliseerde en onderdrukte mensen. God vraagt aan ons om ditzelfde te doen.

Leespreek 2: Shourabh Pholia

In Spreuken 31:8-9 staat:

*Spreek voor hen die weerloos zijn,
bescherm het recht van de vertrapten.
Spreek, oordeel rechtvaardig,
geef de armen en behoeftigen hun recht.*

Via deze preek bereikt hun roep om gerechtigheid jullie oren. Op allerlei manieren kunnen jullie hoop brengen in het leven van kwetsbare mensen. Allereerst door een levensstijl die niet langer klimaatverandering bevordert; daarnaast door te pleiten voor ander beleid, door klimaatactie, door ons in te zetten voor het herstel van de schepping en door organisaties te ondersteunen die omkijken naar kwetsbare mensen.

• Roeping

We zijn geroepen om “agents of change” (veranderaars) te zijn; rentmeesters van de schepping en ambassadeurs van hoop. Door te werken aan klimaatrechtvaardigheid, belichamen we de liefde van Christus en beantwoorden we Gods wens om te bouwen aan een rechtvaardige wereld. Mensen die minder of (nog) niet worden beïnvloed door de klimaatcrisis mogen niet onverschillig blijven voor de benarde situatie van hun wereldwijde burens, want Jezus vroeg ons om onze naasten lief te hebben als onszelf. Veel mensen lijden als gevolg van ons handelen of onze manier van leven, dus laten we dan solidair zijn met de slachtoffers en ons inzetten om hun lijden te verlichten en te verminderen. Hierbij denk ik ook aan de woorden van Micha 6:8:

*Er is jou, mens, gezegd wat goed is,
je weet wat de HEER van je wil:
niets anders dan recht te doen,
trouw te betrachten
en nederig de weg te gaan van je God.*

• Wat is hoop?

Als we Joël 1-2 lezen, ontdekken we hoop te midden van wanhoop. Hoopvol worden we alleen als we zelf ook hoopbrengers zijn. Joel dringt er bij hen op aan om terug te keren naar God, zich te bekeren en vergeving te zoeken. Dit begint met het vermogen om te treuren. In Joël 1:13-14 lees je hoe de profeet Joël het volk Israël oproept om te treuren:

*Priesters, hul je in rouw,
schreeuw het uit, dienaren van het altaar,
breng de nacht door met klagen,
dienaren van mijn God,
want de tempel van jullie God*

Leespreek 2: Shourabh Pholia

*blijft verstoken van offers van graan en wijn.
Kondig een vastentijd af
en roep op tot een plechtige samenkomst,
verzamel de oudsten
en alle inwoners van het land
in de tempel van de HEER, jullie God,
en roep de HEER om hulp.*

• Gods verlangen naar herstel

Joël verzekert de mensen dat God genadig en geduldig is en bereid het onheil af te wenden (Joël 1:13). De profeet herinnert ons eraan dat God ernaar verlangt om herstel te brengen: herstel van de schepping, herstel van de kwetsbare mensen, zoals de mensen in Bangladesh, maar ook herstel van de zonde en de gevolgen van de zonde, waardoor de klimaatcrisis heeft kunnen ontstaan. Laten we gehoor geven aan de boodschap van Joël door ons te bekeren en door hoop te brengen in het leven van anderen.

• Gods verlangen naar herstel

Als we klimaatverandering bekijken vanuit het perspectief van het slachtoffer, kunnen we de verschrikkelijke gevolgen ervan beter begrijpen, net zoals het Bijbelse gebod om recht te doen. Laten we daarom werken aan een meer rechtvaardige en duurzame wereld, en op die manier gehoor geven aan Gods oproep tot liefde en gerechtigheid.

Moge God ons wijsheid, kracht en moed schenken terwijl we aan deze cruciale reis van klimaatrechtvaardigheid beginnen. Amen. ■

Preekschets 1:

Helena Posthumus

Helena Posthumus (1975) is werkzaam bij Wageningen University & Research waar zij zich bezighoudt met onderzoek en beleid op het gebied van landbouw, voedselzekerheid, klimaat en milieu in het mondiale zuiden. Zij is onderdeel van het leidersteam van Vineyard Amersfoort.

Centrale Bijbeltekst: Joël 1-2

Tweede Bijbellezing: Romeinen 8:1-24

Schriftuitleg

- Joël is een profetisch boek over Gods oordeel ('de dag des Heren') en verlossing. Waarschijnlijk is dit boek opgeschreven na Israëls terugkeer uit de ballingschap. Joël begint met een beschrijving van de verwoesting van het land van Israël door een sprinkhanenplaag. De oogst is mislukt, het land is kaal, de bomen zijn verdord. Joël gaat dan verder met het aankondigen van de dag des Heren aan de hand van een apocalyptische beschrijving van Gods oordeel over Israël. Dit drama is toegedicht aan het oordeel van God als reactie op de rebellie en ongehoorzaamheid van Israël. Het tij is echter nog te keren als heel Israël – van jong tot oud, van “dronkaard” tot hogepriester – terugkeert naar God (Joël 2:12-17). Joël vertrouwt op Gods barmhartigheid en genade en God zal het volk sparen en zegenen in plaats van veroordelen wanneer Israël zich bekeert. God zal ook het land herstellen en zorgen dat er weer graan, wijn en olie is. Het land, de dieren, de planten en de bomen zullen gezegend worden door Gods genade. De mens en de schepping zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden in zowel de ongehoorzaamheid van de mens aan God, als in Gods plannen voor vergeving en herstel.

- In Romeinen 8 dringt Paulus erop aan om niet 'volgens aardse maatstaven, maar volgens die van de Geest' te leven. Deze oproep daagt nog steeds uit tot bezinning. Want ook al leven wij als christenen ('wie in Christus zijn') niet meer onder Gods oordeel (vers 1), onze manier van leven doet ertoe. Volgen we de huidige 'aardse' stemmen die consumptie, economische groei, zelfverrijking en individualisering verafgoden? Of laten we ons leiden door de Geest van God en het evangelie wat aanspoort tot naastenliefde, gematigdheid en zorg voor de schepping? Gods schepping, die dankzij de zondeval van de mens ten prooi ligt aan zinloosheid en vergankelijkheid (vers 20-21), kijkt reikhalzend uit naar het moment dat Gods kinderen zullen opstaan en de schepping kan delen in de luister die Gods kinderen geschonken wordt. Deze tekst wordt vaak in verband gebracht met het wachten op de wederkomst van Christus en de vernieuwing van de hemel en aarde. Maar de schepping zucht en lijdt ook als gevolg van onze dagelijkse keuzes en daar kunnen we nu al verandering in aanbrengen.

Preekschets 1:

Helena Posthumus

Relatie tussen de Bijbeltekst en Micha Zondag

- We leven in een tijdperk na de verzoening in en door Christus (Romeinen 8:1). Maar mislukte oogsten en dorre vlaktes komen nog steeds voor; door klimaatverandering steeds vaker. Klimaatverandering en de uitputting van de aarde door overconsumptie is een gevolg van ons eigen handelen. Daarom blijft de oproep van Joël tot zelfonderzoek, berouw, bekering en de aansporing om God te zoeken nog steeds relevant.

- De thema's klimaat en rechtvaardigheid zijn nauw met elkaar verbonden. In de afgelopen decennia hebben wij – het rijke westen – geprofiteerd van de toenemende productie en consumptie. Dit werd mogelijk gemaakt door het gebruik van fossiele brandstoffen en technologische ontwikkelingen. We zijn gewend (verslaafd?) geraakt aan alsmaar meer, groter, beter, sneller en het liefst goedkoop, of het nu om ons voedsel gaat, kleding, gadgets of vakanties. Door de globalisering hebben we onze productie van consumptiegoederen (kleding, speelgoed, gadgets, auto's) verplaatst naar andere landen waar mensen onder slechte arbeidsomstandigheden en voor lage lonen moeten werken, en waar milieuregels of mensenrechten niet zo nauw nageleefd worden. Deze schaduwkant van onze welvaart is niet zo zichtbaar, maar wij spelen daar als consumenten, bedrijven en samenleving een grotere rol in dan we vaak willen toegeven.

- Op 12 april had Nederland al de grondstoffen opgebruikt die de aarde in een jaar tijd kan produceren en vernieuwen (Earth Overshoot Day). Dat komt niet alleen door ons dichtbevolkte land, maar ook (of juist) door onze westerse levensstijl. Voor de rest van het jaar 2023 verbruikt Nederland meer dan zijn eerlijke aandeel in de natuurlijke hulpbronnen, wat leidt tot de uitputting van de aarde. Maar de kosten die hieraan verbonden zijn (milieuvervuiling, ontbossing, verlies aan biodiversiteit, klimaatverandering, enzovoorts) worden niet meegerekend in de prijzen die wij betalen voor ons voedsel en consumptiegoederen. De 'rekening' wordt betaald door lokale gemeenschappen en door de toekomstige generaties.

- De effecten van klimaatverandering zijn het meest voelbaar in kwetsbare en arme gebieden in de wereld. Dit zijn vaak plekken waar de lokale bevolking zelf beperkt bijdraagt aan de uitstoot van broeikasgassen, maar waar hun levens wel bedreigd worden door droogte, overstromingen en/of een toename van cyclonen. Ook is klimaatverandering vaak een onderliggende oorzaak voor (lokale) conflicten, omdat water en natuurlijke hulpbronnen steeds schaarser worden. Steeds meer gebieden in de wereld (zoals de hoorn van Afrika, de Sahel-regio en eilanden in de Indische en Pacifische oceaan) worden onleefbaar en mensen zien geen toekomst meer in hun eigen land. Hierdoor neemt het aantal (klimaat)vluchtelingen alsmaar toe.

“De effecten van klimaatverandering zijn het meest voelbaar in kwetsbare en arme gebieden in de wereld.”

Preekschets 1:

Helena Posthumus

Homiletische notities

- God heeft de mens de opdracht gegeven zorg te dragen voor de aarde en haar op een wijze manier te gebruiken, zoals God zelf voor de aarde en dieren zorgt (zie onder andere Genesis 1:27-30 en Genesis 2:15). De klimaatcrisis en andere ecologische crises zijn het resultaat van de vloek na de zondeval. We leven niet zoals God het oorspronkelijk bedoeld heeft. Die allereerste opdracht van God om voor Zijn schepping te zorgen is nog steeds relevant, juist ook voor Gods kinderen.
- De ecologische crises waar we in deze tijd mee te maken hebben, in Nederland en wereldwijd, is een collectief probleem. Toch roepen zowel Joël als Paulus op tot bezinning van zowel elk individu als de samenleving in haar geheel. De kerk kan hierin een rol spelen zoals het in het verleden met andere grote maatschappelijke thema's heeft gedaan.
- 'The now and not yet': we verwachten Gods Koninkrijk in het hier en nu van deze gebroken wereld, totdat Jezus Christus terug komt om Zijn Koninkrijk voor altijd op deze aarde te vestigen. We zijn hierbij vaak gericht op het spirituele en bovennatuurlijke, maar zouden we Gods Koninkrijk ook niet kunnen verwachten in het natuurlijke en tastbare, zoals Joël dat doet? Er is steeds meer inzicht en kennis over hoe onze consumptiedrang (als samenleving en als individu) tot sociaal en ecologisch onrecht leidt. Onze ogen sluiten is niet langer een optie. Ook hier ligt een opdracht voor ons om Gods Koninkrijk te brengen en recht te doen aan onze (verre en/of toekomstige) medemens en de schepping door ons te bezinnen en te bekeren in ons gedrag. ■

Preekschets 2: Albert Balk

Albert Balk is predikant van NGK De Levensboom in Amersfoort-Noord.

Centrale Bijbeltekst: Joël 2:18

Tweede Bijbellesing: Joël 1:1-14 en Joël 2:12 t/m 3:5

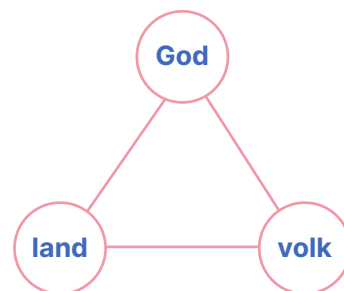

Schriftuitleg

- De boodschap vanaf Joël 2:18 is hoopvol, zo hoopvol zelfs dat die nauwelijks geloofwaardig lijkt tegen de achtergrond van hoofdstuk 1. Eerst kijk je in het cynisch grijnzende gezicht van de dood, daarna komen regen, vruchtbaarheid, wijn olie, overvloed. Gods zegen komt vaak in golven. Het is zoals bij eb en vloed. Na een golf trekt het water zich weer helemaal terug, en de nieuwe golf is net even hoger dan de vorige. Dat zie je ook bij Christus. Wie had er hoop op de dag van de kruisiging? Na die diepte volgt de vreugde van de opstanding. Ook in je eigen leven komt de Geest vaak in golven. Er zijn tijden waarin je door Hem vervuld wordt en tijden waarin Hij afwezig lijkt. Nodigt Joël ons uit om ons daardoor te laten meenemen? Doorleefd treuren om afbraak én blij zijn met nieuw leven en nieuwe bezieling.
- In Joël 2:18 is de volgorde opvallend. Eerst het land, daarna het volk. Het gebruikte werkwoord ('het opnemen voor') is ook heftiger dan 'zich ontfemen over'. God ziet het land en je hoort Gods passie en verontwaardiging. Hij neemt het op voor het land. Zo kan het toch niet langer! De mensen profiteren hiervan mee als God zich ontfemt over zijn volk. Als mensen worden we zo op onze plek gezet als onderdeel van de schepping.

Relatie tussen de Bijbeltekst en deze themazondag

- De driehoek hiernaast is van belang. Houd God, het land en de mensen met elkaar verbonden. Haal je er één weg, dan verdwijnt het echte leven. Als je God weghaalt, dan ga je de natuur vereren. Haal je het land weg, dan wordt het geloof een woordenwerkelijkheid of een ticket naar de hemel. Dat laatste gevaar is er voor protestantse christenen. Maar ook als jouw leven zich vooral digitaal afspeelt, kun je gemakkelijk loszingen van het leven in de schepping.
- Zien we vandaag ook tekenen van een nieuwe golf van Gods Geest? Bijvoorbeeld in jongeren die bevlogen zijn voor de schepping, maar ook aandacht hebben voor slavernij, racisme, seksisme en de strijd daartegen. Het lijkt één samenhangende beweging te zijn van recht doen en herstellen. Dat past verrassend goed bij hoe Joël daarover schrijft. Zie bijvoorbeeld Joël 3:1-2. Nadat het over het land is gegaan, schrijft

Preekschets 2: Albert Balk

hij: 'Ik zal mijn Geest uitgieten over al wat leeft. Jullie zonen en dochters zullen profeteren, oude mensen zullen dromen dromen, en jongeren zullen visioenen zien; zelfs over slaven en slavinnen zal Ik in die tijd mijn geest uitgieten.' Het is een beweging van de Geest van Jezus. Met Pinksteren haalt Petrus deze profetie uit Joël aan (zie Handelingen 2:17-21). Laat jij je, met woorden en daden meenemen door deze beweging? Treur om de afbraak van Gods schepping, wees blij met de beweging van herstel en vernieuwing. Geloof Gods boodschap. Laat je erdoor meenemen.

"Haal je het land weg, dan wordt het geloof een woordenwerkelijkheid of een ticket naar de hemel."

Homiletische notities

- *Tip: het is goed om de lezing uit Joël 1 in te leiden. Deze heeft in de dienst de functie van een klacht, het geven van een stem aan de treurnis over afbraak is in de schepping van God.*
- 'Je laten meenemen door de beweging van Gods Geest' vraagt om concretisering. Het kan je helpen om gemotiveerd duurzame keuzes te maken in de supermarkt. Of toch te kiezen voor de fiets of de trein in plaats van de auto. Of door op je werk alert te zijn op racistische of vrouwenonvriendelijke gewoontes of opmerkingen. In een gemeente kan het helpend zijn als een bepaalde groep deze thematiek 'adopteert' en er op een constructieve manier steeds aandacht voor vraagt. ■

Gebed

Vader God, Heer van alles wat leeft,

Vandaag komen we bij U, in alle nederigheid.

U bent Heer van alles wat leeft,

en U kent alles wat U hebt geschapen.

Toen U de wereld schiep was die in balans –

U hebt het prachtig gemaakt.

Wat kunnen we ons daarover verwonderen.

En wat mogen we daar dankbaar voor zijn.

Maar juist wanneer we ons zo dankbaar voelen,
realiseren we ons dat wij er geen recht aan doen.

We brengen de wereld juist uit balans.

We hebben de aarde uitgebuit in vele opzichten.

Dit is ten koste gegaan van alles:

Van de leefomgeving van medemensen en
medeschepselen.

Van ecosystemen waarvan wij zelf nota bene
afhankelijk zijn.

We hebben niet de grenzen gerespecteerd die U
hebt gesteld.

Dit heeft grote gevolgen

en die gevolgen beginnen steeds zichtbaarder te
worden.

Heer, wat doet het pijn om te zien

hoe mensen in arme landen geraakt worden
door droogte, overstromingen, mislukte oogsten
en als gevolg daarvan: wanhoop en conflict.

De meest kwetsbare gemeenschappen
hebben het minst bijgedragen aan het probleem
en het minst geprofiteerd van de welvaart die wij
hebben vergaard.

En nu vangen ze ook nog de hardste klappen.

De klimaatcrisis, en andere ecologische crises,
zijn complex en niet simpel op te lossen.

Toch willen we onze schuld belijden,
want we hebben te veel geconsumeerd
en daarbij de planetaire grenzen overschreden.
Heer, vergeef ons.

Vader, we vragen U ook om hulp.

Help ons om beeld dragers te zijn van U.

En om niet onze eigen verlangens op de eerste
plaats te zetten, maar ons leren om te genieten
van genoeg.

We willen u ook vragen of U wilt zijn bij onze
machthebbers:

Politici, bedrijfsleiders, wereldleiders.

Wilt u hun harten openen en hen inspireren
om oog te hebben voor kwetsbare mensen?

En geef hen moed om de juiste keuzes te maken
ten bate van de mensen die niet gehoord
worden.

En voor het herstel van het niet-menselijke leven
waarvan we zijn verleerd om hun stemmen te
verstaan?

Grote God, laat U ons zien waar we nodig zijn.

Laat ons zijn op plekken zonder hoop.

En laat ons U daar ook vinden.

Dat vragen we in Jezus' naam,
Amen.

Gespreksvragen

- Heb jij de gevolgen van klimaatverandering of milieuvervuiling weleens ergens met eigen ogen gezien? Zo ja, hoe was dat voor je?
- Wat doet het met jou dat de schepping (mens, dier, land) lijdt?
- Praat je weleens over de klimaatcrisis met anderen en met God? Ervaar jij een taboe om hierover te praten? Waaraan merk je dat?
- Als je denkt aan plaatsen zonder hoop: aan welke plaatsen denk jij dan? Hoe kunnen we als kerk betrokken zijn op deze plaatsen?
- Wat is klimaatrechtvaardigheid volgens jou, en wat kunnen we zelf doen om daaraan bij te dragen?

Suggesties voor liederen

Psalmen

- Ontferm U, Heer – Psalm Project (51)
- Psalm 104 – De nieuwe psalmberijming (vers 1, 7 en 8)
- Uit de Diepten – Psalmen voor Nu (130)

Liedboek voor de kerken

- God die leven hebt gegeven (718)
- Wat te kiezen, leven, dood (843)
- Nada te turbe (900)

Hemelhoog

- Psalm 8 (4)
- Wij blijven geloven (367)
- De aarde is vervuld (713)

Opwekking

- U die mij geschapen hebt (355)
- Er is een dag (585)
- Bouw Uw Koninkrijk (769)

Leger des Heils liedbundel

- Heer van de ganse schepping (164)
- Alle dagen lijden kind'ren (264)
- Heel de schepping wacht, Heer (272)

Taizé

- See, I am near (106)
- Beati voi poveri (114)
- The Kingdom of God (115)
- Ô, toi, l'au-delà de tout (149)

Kinderliederen

- Genieten van Genoeg – Elly Zuiderveld
- In hetzelfde schuitje – Liedjesbijbel
- Hou van alle mensen – Marcel & Lydia Zimmer

Engelstalige (luister)liederen

- [Beautiful Things – Gungor](#)
- [Heal Our Land – Kari Jobe](#)
- [Renew Our World – Dawn Faith](#)
- [Hosanna – Hillsong United](#)

... of luister eens naar de prachtige muziek van The Porter's Gate:

- [Wake Up, Jesus](#)
- [All Creatures Lament](#)
- [Your Labor Is Not In Vain](#)
- [The Kingdom Is Coming](#)

Schrijvers voor Gerechtigheid, uit het nieuwe album Scheppingsliederen:

- Dan bent U met ons (themalied Micha Zondag)
- Wat hebben we gedaan
- Laat ons kijken naar de aarde

Vanaf 15 augustus te beluisteren via alle streamingdiensten.

Kindermateriaal: verhaal

Het kindermateriaal is afkomstig uit het boekje 'Bijbel & duurzaamheid – inspiratie voor een groene levensstijl' van het Nederlands-Vlaams Bijbelgenootschap.

Verhaal: zorgen voor de aarde

Het is een warme avond. Tamar ligt op haar rug op het dakterras van het paleis van haar vader, koning David. Ze kijkt naar de maan en naar de sterren. Steeds meer sterren ziet ze. Honderden, duizenden... Het zijn er zo veel dat Tamar en bijna duizelig van wordt.

'Mooi hè, papa,' zegt ze.

'Ja,' zegt haar vader David, die op een matras naast haar ligt.

'Wat een goed idee, Tamar, om vanavond hier te gaan slapen. Toen ik zo oud was als jij sliep ik ook vaak buiten. En dan keek ik ook altijd naar de sterren. Het was 's nachts heel stil in de heuvels bij Bethlehem. Nog stiller dan hier. Maar tegelijk was het of ik al die sterren hoorde roepen: 'Wat is God machtig! God heeft al die sterren gemaakt, dacht ik dan.'

'Als je naar de sterren kijkt, lijkt het net of je heel klein bent,' zegt Tamar.

'Ja,' zegt haar vader. 'Dat heb ik ook. En het is ook zo. Vergeleken bij al die sterren ben je kleiner dan een mier. Kleiner dan een stipje. En weet je wat zo bijzonder is? Toch kent God je. Hij weet hoe je heet en wie je bent.'

'Kent God mij?' zegt Tamar. 'Ik bedoel, ik weet dat God jou kent, papa. God wilde zelfs dat jij koning werd. Maar ik denk niet dat God weet wie ik ben, hoor.'

'Echt wel,' zegt haar vader. 'Voor God is iedereen even belangrijk. Alle mensen, alle kinderen. God wilde dat ik de koning van Israël zou worden. Maar eigenlijk heeft God ons allemaal koning gemaakt. Koning over de aarde. God wil dat wij zorgen voor de planten en de dieren, voor de vogels en de vissen, voor de natuur die Hij gemaakt heeft.

Jij bent ook een soort koning, Tamar. Dat zie ik. Gisteren zei je tegen Absalom dat hij die moedervogel niet dood mocht maken, omdat ze voor haar kleintjes moet zorgen. Dat is precies wat God wil. En vanmorgen hielp je dat lammetje dat in een doornstruik terecht was gekomen. Je maakte hem los en verbond zijn pootje. Dát is wat een goede koning doet: zorgen voor wie hulp nodig heeft. God heeft ons een belangrijke taak gegeven. Met elkaar moeten we ervoor zorgen dat het mooi blijft op deze wereld. Dat het goed gaat met de dieren en de planten die Hij heeft gemaakt.'

Kindermateriaal: knutselen

Met deze leuke knutselopdracht maken jullie een eigen natuurple. Ga eerst zelf samen takken zoeken in bijvoorbeeld een bos óf zorg dat er takken klaarliggen.

Wat heb je nodig

- Een tak.
- Gekleurde draden van wol.
- Dingen uit de natuur, zoals schelpen, veertjes, steentjes, takjes, bloemen, dennenappels, bladeren.

Aan de slag

- Ga naar buiten. Zoek een mooie tak en dingen die je daaraan zou willen hangen.
- Is je tak te groot? Vraag dan aan een volwassene of die jouw tak iets kleiner wil zagen.
- Versier je tak zoals jij het mooi vindt.
- Hang gekleurde draden wol aan je tak. Het is het leukst als ze niet allemaal even lang zijn.
- Maak nu alles wat je in de natuur hebt gevonden vast aan de wollen draden.
- Hang de mobile op, thuis of in de kerk.

Tienermateriaal: buiten

Als we leren, gebeurt dat meestal in ons hoofd. Bijvoorbeeld doordat je een boek leest of naar een podcast of preek luistert. Maar wist je dat je ook van de natuur kunt leren? Deze opdracht vindt plaats in een bos of in een park. Alle tieners gaan individueel aan de slag met opdracht 1 en opdracht 2 wordt weer gezamenlijk als groep uitgevoerd.

Opdracht 1: observeren (30 minuten)

- Wandel net zolang rond totdat je op een plek bent waarvan je denkt: hier kan ik wel even stilstaan.
- Kijk eens goed om je heen. Wat zie je, voel je, hoor je, ruik je? Probeer te voorkomen dat je gedachten afdwalen.
- Komt er een verlangen, vraag, gedachte of herinnering bij je op? Waarom denk je daar juist nu aan?
- Welk gevoel of welke waarde verbind je hiermee? Denk bijvoorbeeld aan trouw, zorg, onzekerheid, liefde, verdriet, vreugde.
- Vertel aan God van welke dingen in de natuurlijke wereld je geniet. Spreek uit (hardop of in stilte) waar je dankbaar voor bent.
- Wees daarna een tijdje stil. God kan spreken via de natuur. Probeer eens te luisteren naar wat God jou vandaag te zeggen heeft?

Opdracht 2: Gods opdracht aan ons (15 minuten)

- Ga in een kring staan.
- Iemand leest Leviticus 25:18-19 hardop voor: 'Houd je aan mijn wetten en regels. Dan zullen jullie zonder zorgen in jullie land wonen. De grond zal vruchtbaar zijn, zodat er meer dan genoeg te eten is.' (BGT)
- Waar moet je aan denken als je deze tekst leest?
- Hoe voel je je erover dat veel mensen in de wereld niet genoeg te eten hebben?
- Wat kunnen wij voor deze mensen betekenen?
- Bid samen voor de mensen die honger hebben (bijvoorbeeld omdat zij leven in landen waar klimaatverandering zorgt voor droogte, waardoor oogsten mislukken) en voor de mensen die de macht hebben om iets aan armoede te doen. Bid ook dat God ons laat zien wat we zelf kunnen betekenen voor deze mensen.

Tienermateriaal: bijbel

Wat hebben duurzaamheid en gerechtigheid met elkaar te maken?

Bekijk eventueel dit filmpje over '[Wat doet God tegen klimaatverandering?](#)' van EO Beam.

Lees: Matteüs 6:19-34

- Waarom koop jij dingen? Bijvoorbeeld: omdat je het nodig hebt, ervan geniet of erbij wilt horen?
- Waar word je echt gelukkig van?
- Mag iets wat meer kosten als een ander daar een beter leven door krijgt?
- Heb je weleens iets weggeven of gedeeld met een ander? Hoe was dat?
- Hoe zorgt God voor jou? Heb je weleens ervaren dat God jou iets heeft gegeven wat je nodig hebt? Durf je erop te vertrouwen dat God voor jou zorgt?
- Schrijf op of benoem samen dingen die je gelukkig maken. Zitten daar (veel) spullen bij?

Lees: Micha 6

- Waarin lijkt onze samenleving op de samenleving die Micha beschrijft?
- Hoe kun je recht doen met wat je koopt?
- Wat motiveert jou om recht te doen en wat maakt het moeilijk?

Opdracht: briefjes

- Schrijf allemaal een actiepunt op een briefje.
- Leg alle briefjes in een mand of bak.
- Bid samen voor deze ideeën.
- Laat daarna de mand rondgaan. Iedereen pakt er één briefje uit.
- Ga komende tijd aan de slag met het actiepunt dat je hebt gepakt.

Collecteren

Wil je tijdens de Micha Zondag collecteren voor een organisatie die zich inzet voor meer gerechtigheid?

Micha Nederland is een netwerk van christelijke organisaties die zich inzetten voor gerechtigheid. Met jouw bijdrage aan Micha Nederland of een van onze partners kunnen we kerken blijven inspireren en blijvend aandacht vragen voor gerechtigheid. Download via michazondag.nl een PowerPoint-sheet die je kunt gebruiken tijdens de collecte.

Ons bankrekeningnummer:

NL45 TRIO 0390 5222 95

Op naam van Stichting Micha Nederland te Utrecht (Micha Nederland heeft een ANBI-status)

Hoe organiseer je een Micha Zondag?

Het organiseren van een Micha Zondag is niet moeilijk. Je kunt het op elke zondag in het jaar organiseren. Wereldwijd wordt de Micha Zondag georganiseerd op 15 oktober 2023, op de zondag die het dichtst bij Wereldarmoededag valt.

- Overleg met de voorganger of hij wil meedoen met de Micha Zondag en hier dus op 15 oktober over wil preken. Zo ja, overleg dan met de voorganger of je eromheen nog iets kunt en wilt organiseren. Gaan jullie bijvoorbeeld iets doen met de gespreksvragen? Laten jullie het themalied horen? Wat wordt het collectiedoel? Komt er een vervolg na de Micha Zondag om met dit thema aan de slag te gaan? Zie bijvoorbeeld de vijf tips die Alex Uwizeye aan het einde van zijn leespreek deelt.
- Meld je gemeente aan via michazondag.nl. Op deze website kun je het volledige kerkenpakket gratis downloaden.
- Deel het kindermateriaal met degene die verantwoordelijk is voor de kindernevendiensten, de gekozen liederen met de band, het gebed met degene die zal bidden en natuurlijk de leespreken en preekschetsen met de predikant. Ook kun je PowerPoint-sheets downloaden over het themalied en de collecte.

- Kondig de Micha Zondag aan via de nieuwsbrief, het kerkblad en/of op social media. Op de hierboven genoemde webpagina kun je teksten en afbeeldingen downloaden.
- Altijd leuk als je @micha_nederland wilt taggen in berichten op social media. Plaats bijvoorbeeld een bericht om de Micha Zondag te promoten of maak een leuke foto tijdens de (kinderneven)dienst.
- Wil je na de Micha Zondag doordenken over thema's die raken aan (on)gerechtigheid? Organiseer dan een Micha Cursus binnen je kerk. Meer informatie hierover vind je via michacursus.nl.

Kijk-, lees- en luistertips

Podcasttips:

- [Defenders of the Earth, Vanessa Nakate](#)
- [De Ongelooflijke Podcast #145 met Paul Schenderling en Stefan Paas, 18 juni 2023](#)
- [Groene Wegen #12 met Alfred Slomp, 14 april 2023](#)
- The Earthkeepers Podcast, te luisteren via Apple Podcasts, Spotify en Google Podcast

Boekentips:

- Het groene hart van het geloof (Dave Bookless)
- Hoop voor de aarde (Katharine Hayhoe)
- Zorg voor de aarde (Peter Halldorf)
- Shalom and the Community of Creation (Randy S. Woodley)

Leestip:

- [Encycliek Laudato Si'](#)

Documentaires:

- [A Life on our Planet, David Attenborough, te zien via Netflix, 2020](#)
- [Duty of Care, Nic Balthazar/HUMAN, 4 november 2022](#)
- [Bid, dank en bewonder, EO, seizoen 2, aflevering 2, 15 januari 2023](#)
- [The Letter, Laudate Si film](#)

Aan de slag na de Micha Zondag

• Micha Cursus

Word je geraakt door het onrecht dat je om je heen ziet? Wil je er wat aan doen en vraag je je af wat God van ons vraagt? In de Micha Cursus ontdek je in zeven bijeenkomsten wat de Bijbel zegt over gerechtigheid en hoe jij, met jouw talenten, kunt meewerken in Gods Koninkrijk.

michacursus.nl

• Proeven en Praten

Waar komt jouw dagelijkse brood vandaan? Met Proeven en Praten krijg je op een gezellige en leerzame manier inzicht in ons complexe voedselsysteem. Bereid samen een heerlijk driegangenmenu, en luister tijdens de maaltijd welke weg de producten op je bord hebben afgelegd.

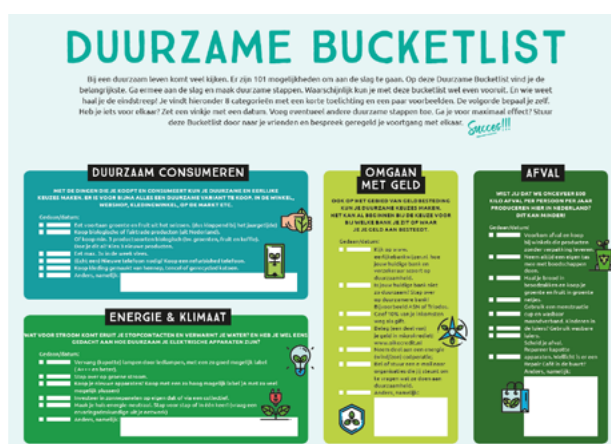
proevenpraten.nl

• Duurzame Bucketlist

Je wilt kiezen voor een groen en duurzaam leven, maar waar moet je beginnen? Of je bent al op (de groene) weg, maar wilt graag nieuwe stappen zetten. Dan hebben we voor jou de duurzame bucketlist! De afvinklijst loopt acht categorieën langs, zoals afval, omgaan met geld en omgaan met de schepping.

michanederland.nl/duurzame-bucketlist

• Thuis aan de slag?

In dit artikel op onze website delen we wat je zelf kunt doen voor een betere wereld:

thuisaanideslag

Over Micha Nederland

Micha Nederland is een netwerk van rechtzoekers en rechtbrengers dat net als de profeet Micha kerken wijst op haar opdracht om gerechtigheid te dóén.

Micha Nederland gelooft dat juist christenen de opdracht hebben gekregen om te streven naar gerechtigheid en hierin voorop zouden moeten lopen. Wij maken maatschappelijke thema's die raken aan onrecht en levensstijl bespreekbaar in de kerk, zodat christenen in beweging komen om recht te brengen, dichtbij én ver weg.

Colofon

Aan dit kerkenpakket werkten mee: A Rocha Nederland, Groene Kerken, Leger des Heils, New Wine Nederland, Red een Kind, Tearfund. De preekschetsen zijn geschreven door Alex Uwizye uit Rwanda (via Red een Kind), bisschop Shourabh Pholia uit Bangladesh (via Tearfund), Albert Balk (NGK) en Helena Posthumus (Vineyard). Annet van den Berg (montio.nl) ontwierp het campagnebeeldmerk en verzorgde de vormgeving van dit kerkenpakket.

